

Houtkap voor wind in de duinen

Het Hollandse duingebied wordt te veel als achtertuin gezien in plaats van als bijzondere natuur, vindt Marc Janssen van Stichting Duinbehoud. De omvorming van het naaldbos in duingebied roept nu protesten op. Maar de basis voor de kap van nu werd al ruim 25 jaar geleden vastgelegd in het visiedocument 'Duinen voor de Wind'.→

→ **GROEN 2/3:**
'Dit had veel beter gekund'

FOTO PETER HOVESTAD

'Dit had veel beter gekund'

Marc Janssen: „Samen tot een oplossing komen is altijd het doel.“

FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS

Een naaldboom in de Schoorlse duinen met rood gemerkt in het ruimingsgebied.
FOTO JIFOTO.NL / JAN JONG

Marc Janssen: „Samen tot een oplossing komen is altijd het doel.“

FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS

Duinconsulent Marc Janssen: 'We hadden meer mensen moeten meenemen bij opstellen natuurbeleid'

Het Hollandse duingebied wordt te veel als achtertuin gezien in plaats van als bijzondere natuur, vindt Marc Janssen van Stichting Duinbehoud. Begin jaren negentig stelde hij de kaders voor het duinbeheer op dat nu nog steeds wordt uitgevoerd. „Er zijn grote slagen gemaakt zoals het stoppen van de grondwaterwinning. Andere dingen hadden we beter kunnen aanpakken. Eigenlijk hadden we meer mensen moeten meenemen in de jaren negentig, toen het natuurbeleid werd geformuleerd.“

„De grootste slagen zijn in de jaren negentig gemaakt“, zegt Marc Janssen, die tegenwoordig als vrijwillig duinconsulent in de Kennemerduinen actief is. „Het stoppen van de grondwaterwinning in het Kennemerduin in 2000 en het deels stoppen van de grondwaterwinning in de Amsterdamse Waterleiding Duinen. Daar werd een deel van het Van Limburg Stirumkanaal weer dicht gemaakt met duinzand en ontstond een van de eerste verstuivingsprojecten.“

„In de Kennemerduinen zag je de plantengroei snel veranderen, de vochtige duinvalleien kwamen terug. Hoe snel dat gaat, verschilt van plek tot plek. In het slechtste geval kan het wel tien jaar duren. Soms zie je al na twee jaar resultaat. De natuur is overal en het milieu selecteert. Zaden kunnen jarenlang in rust in de bodem blijven totdat het moment geschikt is om te ontkiemen.“

Eldorado

In 2006 boekte de Stichting Duinbehoud een 'belangrijke overwinning' op de gemeente Velsen en projectontwikkelaars in IJmuiden aan Zee. Het duingebied tussen jachthaven Marina Seaport en IJmuiderslag werd beschermd Natura2000-gebied. „Daarin ligt ook het Kennemermeer. De oevers van dit meer zijn intussen een eldorado voor ecologen. Er groeien talrijk bijzondere planten. De terugkeer van de honingorchis is heel bijzonder. Die is in de wijde omtrek niet te vinden.“

Soms gaan economische ontwikkeling en natuur juist hand in hand. Een voorbeeld is opnieuw te vinden in IJmuiden. „De Nederlandse kust is voor het grootste deel een afslagkust. Daardoor komt de ontwikkeling van jong duin niet op gang. Door de verlenging van de IJmuider pieren is de omgeving van het Kennemerstrand daarop een uitzondering. Daar zie je wél de aangroei van jonge duinen en dat is prachtig. Economische vooruitgang kan dus kansen bieden. Maar je moet altijd blijven opletten. Voor je het weet staat er een vakantiepark.“

Leidraad

„Het was een unieke periode”, zegt Janssen over de jaren negentig. „In die tijd waren veel meer subsidies voor natuurprojecten beschikbaar dan nu. Dientengevolge was Duinbehoud een goed georganiseerde stichting met zeer goede contacten. Voor het beheer van de Hollandse duingebieden was er vanuit het Rijk behoefte aan een kader waarbinnen het natuurbeleid voor het duin kon worden opgesteld. Daarom heb ik destijds 'Duinen voor de wind' opgesteld. Dat document heeft zeker tien jaar gefungeerd als leidraad voor een goed natuurbeheer.”

Een van de eerste en belangrijkste resultaten uit deze visie is de 'Kerf van Schoorl'. „Tot die tijd was de zeereep altijd volledig ingeplant met helm. Het duin werd primair als zeewering gezien. Ontwikkelingen op Texel zetten ons aan het denken. Daar werd een nieuwe waterkering aangelegd met bulldozers, een landinwaarts gelegen zanddijk, dwars door de duinvalleien heen.”

„Met de Kerf van Schoorl hebben we laten zien dat het als het duingebied zo breed is, het echt niet uitmaakt als de zee zo nu en dan een stukje naar binnen kan. Die kerf is gemaakt, het zand kon even stuiven en de natuur heeft dat zelf weer hersteld. Als gevolg zie je nu vaker stuifgaten en een gevarieerde natuur. Die worden niet meer direct ingeplant met helm.”

Stuivend duinzand is goed voor de natuur. „De duingrond loogt uit door de zure regen”, zegt Janssen. „Als er nieuw zand een gebied kan instuiven komt daarmee nieuw kalkhoudend zand het duin in. Dat zorgt voor verjonging van het duin. In het Heemskerkse duingebied is een natuurlijk ontstane kerf gekomen, een beetje geholpen door begrazing en het stoppen van helminplant. Stuiven draagt bij aan de dynamiek in het duin.”

Goede invulling

Van het Nederlandse duingebied voldoet een kwart niet aan de habitatrichtlijn. Dat komt deels door het vele naaldbos dat in de jaren dertig van de vorige eeuw is aangeplant. We willen niet al het naaldbos slopen, heus niet. Maar als je kijkt in Nederland hoeveel hectares aan steden we hebben, hoeveel hectares aan industrie. Dan denk ik: geef die hectares voor natuur dan ook écht een goede invulling en geef de ruimte aan een rijke kruidenrijke plantengroei.”

„Dan loop je tegen twee problemen aan. De aversie die mensen hebben tegen verandering en de vraag of een gebied natuur- of recreatiegebied is. Eigenlijk hadden we meer mensen moeten meenemen in de jaren negentig, toen het huidige natuurbeleid werd geformuleerd. Nu is het aan de beheerders om de keuzes te maken. Het duingebied wordt nog te veel als achtertuin gezien, niet als bijzondere natuur. Het lijkt wel of we telkens opnieuw moeten vertellen waarom dit zo belangrijk is. Dat gold overigens ook lange tijd voor de bedrijven die er actief zijn. Waterleidingbedrijven zagen het duin in de jaren zeventig nog puur als bedrijfsterrein. Rijkswaterstaat, die noemden we lange tijd 'helmplanters'. En bij Staatsbosbeheer hadden de houtvesters het voor het zeggen. Tegenwoordig zijn die organisaties echt natuurbeheerders.”

„Nu zijn de organisaties en overheden meer bewust van het belang van behoud van natuur. Anderzijds zijn er nauwelijks nog budgetten of subsidies voor goed natuurbeheer. Alleen het Programma Aanpak Stikstof. En dat is een regeling die feitelijk een legitimatie voor uitstoot van CO₂ is. Luchtverontreiniging is een sluipmoordenaar.”

Vrijwilligers

Het gebrek aan fondsen en subsidies maakt dat bij Duinbehoud veel minder betaalde krachten actief zijn dan in de jaren negentig. „We draaien bijna helemaal op vrijwilligers. Coördineren is heel moeilijk. Je wilt het liefst heel eigenwijze mensen hebben die zich ook weer kunnen plooiën naar het grotere belang van de organisatie. Dat is moeilijk. Gelukkig hebben we een groot netwerk van contacten in lokale milieu- en natuurgroepen.”

Die zijn erg actief bijvoorbeeld bij inspraak op gemeente en provinciaal niveau bij ruimtelijke ordening projecten. Dat kan er soms pittig aan toegaan, weet Janssen. Maar soms zijn je oude tegenstanders je nieuwe medestanders. Wij kunnen als het nodig is hard tegen schenen schoppen maar uiteindelijk kiezen we altijd de dialoog. Samen tot een oplossing komen is altijd het doel. Je kunt elkaar in de rechtszaal bevechten, als je daarna dan maar weer een kop koffie drinkt.”

Terugkijkend op zijn visiedocument 'Duinen voor de Wind', ziet Marc Janssen onderdelen die succesvol zijn uitgevoerd. „Ik denk daarbij vooral aan het dynamisch kustbeheer en het duurzame water- en natuurbeheer. Maar ik zie ook zaken die heel moeizaam verlopen, waar we nog grote slagen moeten maken. Bijvoorbeeld hoe we nu omgaan met de binnenduinstrand en natuurlijk met de omvorming van het naaldbos.”

Friso Bos